

- здійснюватиметься системний підхід до організації економічної освіти учнів, забезпечений спільною інтегрованою діяльністю педагогів;
- здійснюватиметься спеціальна підготовка вчителів освітньої установи, спрямована на підвищення професійної компетентності в галузі економіки та педагогічного управління навчальним і освітнім процесом;
- навчально-виховний процес буде економічно спрямованим (через зміст матеріалу, що вивчається, організацію навчальних занять, практичну діяльність учнів).

Отже, спрямування освітнього процесу на формування й розвиток в учнів ключових компетентностей у сфері економічних знань можливе лише шляхом розвитку пізнавальних здібностей, формування позитивної мотивації, потреби у самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні.

Література

1. Аменд А.Ф. Экономическое образование и воспитание учащихся : учеб. пособ. / А.Ф. Аменд. – Челябинск, 1987. – 164 с.
2. Артеменко І. Економічне мислення як предмет наукового аналізу / І. Артеменко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – 2003. – № 1 – С. 173–177.
3. Иванова Л.Н. Социально-педагогические условия управления экономическим образованием учащихся гимназии : дис... канд. пед. наук / Л.Н. Иванова. – Иркутск, 2006. – 202 с.
4. Камышанченко Е.Н. Экономическое образование школьников: теория и практика / Е.Н. Камышанченко. – Москва ; Белгород, 2002. – С. 18–20.
5. Попов В.Д. Новый тип экономического мышления: некоторые вопросы его формирования у молодежи / В.Д. Попов. – М., 1985. – С. 40.
6. Соловьев В.А. Основы рыночного хозяйства (о принципах функционирования рынка на зарубежном опыте, наших проблемах и задачах) / В.А. Соловьев, В.Е. Рыбалкин, Б.Г. Дякин. – М. : Междунар. отношения, 1992. – 128 с.
7. Товстик В.А. Опыт экономического воспитания учащихся / В.А. Товстик, В.И. Ширинский // Советская педагогика. – 1985. – № 9. – С. 42–44.
8. Уткіна В.Б. Формування компетентностей учнів у курсі шкільної економічної освіти / В.Б. Уткіна // Економіка в школах України. – 2005. – № 12. – С. 13–14.
9. Ушинский К.Д. О камеральном образовании / К.Д. Ушинский. – М., 1948. – Т. 8. – С. 121–253.

МОРОХОВ О.О.

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ ВЧИТЕЛЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Інформатизація сучасного суспільства зумовлює необхідність підготовки спеціалістів до здійснення своєї професійної діяльності в його умовах. Така готовність допомагатиме ефективному вирішенню людьми різних проблем від професійних до соціальних, економічних і побутових. Зважаючи на це, система освіти має переорієнтуватися в напрямі підготовки кваліфікованого працівника, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних сферах діяльності, здатного до ефективної роботи зі спеціальності на високому рівні, готового до постійного професійного зростання, до соціальної й професійної мобільно-

сті, а також до роботи в умовах майбутнього інформаційного суспільства. Разом з цим освітня система сама потребує фахівців, здатних працювати в умовах інформатизації. Тому порушена нами проблема є особливо актуальною.

Розвиток інформаційно-комунікаційних ресурсів ставить перед сучасним педагогом низку вимог, а саме: мати базові навички роботи з комп'ютером та комп'ютерними технологіями; вміти створювати дидактичні та методичні матеріали, використовуючи різні програми; вміти застосовувати інформаційні технології в навчальному процесі тощо. Тобто сьогодні учителю для здійснення своєї професійної діяльності необхідно бути компетентними у сфері використання інформаційних технологій під час роботи зі школярами. Для компетентної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі учителю треба володіти низкою компетенцій, серед яких важливою є інформаційна.

Проблему компетентності розглядали у своїх дослідженнях такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Ж. Делор, І. Єрмаков, Н. Кузьміна, Дж. Куллахан, А. Макарова, Ж. Перре, Б. Рей, П. Симонов, Н. Тализіна, І. Тараненко, А. Хуторський, А. Щербаков та ін. Проблему професійної компетентності педагога висвітлювали у своїх працях такі вчені: С. Архипова, С. Гончаренко, І. Єрмаков, А. Журавльов, Н. Кузьміна, М. Лук'янова, Н. Мойсеюк, О. Овчарук, В. Сластьонін, Р. Шакуров та ін. Питання професійної компетенції привертають увагу таких науковців: Є. Арцишевська, Є. Бондаревська, Б. Гершунський, Н. Кузьміна, А. Маркова, Є. Павлютенков, О. Піскунов, Р. Шакуров та ін. Вони розглядають її як феномен культури, характеристику особистості педагога, якість особистості, рівень освіченості учителя, а також з позиції діяльнісного підходу. Інформаційній компетенції присвячені праці А. Хуторського, І. Зимньої, С. Шишова та інших, які разом з іншими ключовими компетенціями аналізують й інформаційну; Л. Морської, яка досліджує інформаційну компетенцію вчителя іноземних мов; І. Воротникової, котра звертає увагу на формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учителя. Незважаючи на певну розробленість питання, пов'язаного з інформаційною компетенцією, вважаємо за необхідне детальніше зупинитися на теоретичному його аспекті.

Мета статті – розкрити теоретичний аспект розвитку інформаційної компетенції сучасного вчителя.

Сучасна система освіти орієнтована на формування знань з різних сфер життєдіяльності людини, на основі яких розвиватимуться вміння та навички, необхідні для реалізації особистості. Тому компетентнісний підхід у системі освіти тісно пов'язаний з визначенням концепції ключових компетенцій, базується на суті основного поняття “компетенція” [4].

Кожен учитель має професійно виконувати свою роботу, бути компетентним у вирішенні як педагогічних, так і життєвих проблем. Тому йому конче необхідно володіти і професійною компетентністю, і ключовими компетенціями.

Аналіз літератури, пов'язаної із проблемами компетентності педагога, свідчить про те, що в сучасній науці не існує єдиного підходу до розуміння термінів, які використовують автори щодо визначення професійної компетентності вчителя. Найпоширенішими дефініціями є “педагогічна компетентність” (Л. Мітіна), “професійна компетентність учителя” (Б. Гершунський, Т. До-

будько, А. Маркова), психолого-педагогічна компетентність (М. Лук'янова), а також вони часто вживаються як синоніми (Ю. Кулюткін, Г. Сухобська). Але, незважаючи на це, вчені одностайні в тому, що наявність у педагога необхідних знань, умінь, навичок забезпечують йому теоретичну й практичну готовність до здійснення своєї професійної діяльності.

Разом із тим людина не може бути лише професійно компетентною. Їй необхідно розвивати ключові компетенції. На сьогодні існує багато наукових досліджень, пов'язаних із ключовими компетенціями. Існує ряд класифікацій таких компетенцій, а також різних підходів до розуміння цього поняття. Ми не будемо докладно зупинятися на аналізі всіх підходів а зазначимо лише, що сучасні реалії життя вимагають від системи освіти розвивати в молодого покоління такі життєво важливі компетенції:

- такі політичні та соціальні компетенції, як здатність і бажання брати на себе відповідальність, брати участь у прийнятті рішення в групі, вирішенні конфліктів мирними способами, бажання сприяти функціонуванню й зміцненню демократичних інститутів;

- компетенції, які стосуються життя в полікультурному суспільстві. Для запобігання відродженню расизму або ксенофобії й розвитку клімату нетерпимості освіта повинна озброїти молодь полікультурними компетенціями, такими як прийняття відповідальності, повага до інших і вміння жити з людьми інших культур, мов або релігій;

- компетенції, які належать до усної чи письмової комунікації;

- компетенції, пов'язані з виникненням інформаційного суспільства володіння технологіями (технікою), розуміння їх застосування, а також здатності до критичного мислення стосовно інформації, яка поширюється засобами масової інформації й рекламою;

- здатність навчатися упродовж усього життя як база професійного та життєвого самовизначення [3].

Для того, щоб учитель міг забезпечити формування в дитини вищевказаних компетенцій йому треба самому їх мати.

Серед основних компетенцій, якими має володіти особистість, зокрема педагог, є інформаційна. Вона посідає важливе місце в структурі професійної компетенції вчителя, оскільки виклики сучасного інформаційного суспільства потребують від педагогічного працівника вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології на своїх уроках, а також володіння навичками роботи з інформацією. На сьогодні використання комп'ютерних технологій стає перспективним для вирішення низки завдань, що стоять перед освітньою системою, тому сучасний учитель повинен мати сукупність знань, умінь і досвіду діяльності для виконання своїх професійних функцій у сучасних умовах.

Подаючи перелік ключових компетенцій, А. Хуторський зазначає, що інформаційна компетенція, пов'язана з формуванням уміння самостійно шукати, аналізувати, відбирати необхідну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її [5].

Л. Морська у структурі інформаційної компетенції пропонує виділити три блоки: базові знання та вміння, які є єдиними для всіх категорій спеціалістів у галузі технічних та програмних засобів обчислювальної техніки, що

утворюють комп'ютерний мінімум для початку роботи на комп'ютері та подальшого успішного засвоєння й практичного використання програмного забезпечення; професійні комп'ютерні знання та вміння, які є специфічними для кожної категорії спеціалістів і відповідають рівню та змісту комп'ютеризації конкретної професійної сфери; системні знання та вміння у галузі інформаційних технологій (ІТ) – комплекс знань у галузі системного використання ІТ у професійній діяльності, методології проектування інформаційних систем [4].

Інформаційна компетенція дає можливість педагогу сформувати вміння самостійно шукати, аналізувати й вибирати необхідну інформацію, організувати, перетворювати, зберігати та передавати її [2]. Така компетенція забезпечує учителю розвиток навичок роботи з інформацією, яка міститься в навчальних предметах, освітній галузі та навколишньому світі. Зважаючи на це, ми вважаємо, що до складу інформаційної компетенції, необхідної сучасному освітянину, мають входити: знання про раціональні методи пошуку й збереження інформації та шляхи її використання; володіння навичками роботи з різними видами комп'ютерної інформації; уміння подати інформацію в Інтернет; володіння навичками організації й проведення уроків та позакласних заходів за допомогою комп'ютерних технологій; умінні організувати самостійну роботу учнів з інформаційними ресурсами; володіння навичками використання комп'ютерних технологій з конкретного предмета, враховуючи його специфіку.

На сьогодні система підвищення кваліфікації як самостійна галузь професійної освіти здатна створити передумови для широкого впровадження в практику навчання сучасних досягнень у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, а також умови для формування інформаційної компетенції педагогів. Для того, щоб педагог мав можливість професійно використовувати комп'ютерні технології варто, по-перше, здійснювати підготовку таких спеціалістів на всіх рівнях педагогічної освіти (довузівська, вузівська, післявузівська); по-друге, забезпечити наявність базової підготовки з інформатики, а також набуття психолого-педагогічних знань, що забезпечить здійснення всіх функцій, пов'язаних з використанням ІКТ засобів; по-третє, мотивувати педагогів до постійної самоосвіти й підвищення кваліфікації у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

В. Акуленко, Л. Босова вважають, що для забезпечення ефективності навчально-виховного процесу з використанням засобів і методів, а також ІКТ, вчителю необхідні:

- знання про закономірності навчально-виховного процесу в умовах інформатизації освіти, про можливості засобів ІКТ у сфері педагогіки, про нормативно-правові аспекти використання освітніх ресурсів, поданих у цифровій формі; підходи до педагогіко-ергономічної оцінки технічних й програмних засобів інформатизації й комунікації, що використовуються в освітньому процесі; фізіолого-гігієнічних і психолого-педагогічних вимог до роботи учнів із засобами інформатизації й комунікації;

- уміння та навички: подання освітньої інформації з використанням різних стандартних додатків; створення баз даних освітнього призначення з використанням стандартних додатків і спеціальних програм; підготовки най-

простіших графічних ілюстрацій засобами растрової й векторної графіки; використання інструментальних програмних засобів розробки педагогічних додатків, для організації психолого-педагогічної діагностики й тестування, оцінки знань та вмінь учнів з використанням засобів автоматизації; управління навчально-виховним процесом з використанням стандартних додатків і спеціалізованих програм; створення власних Інтернет-ресурсів освітнього призначення за допомогою HTML-редакторів, стандартних додатків і спеціалізованих інструментальних засобів;

– практичний досвід: використання у процесі підготовки до уроку баз і банків даних навчально-методичних розробок й іншого потенціалу розподільчого інформаційного ресурсу локальних і глобальних інформаційних мереж; організації різних видів навчальної діяльності на уроках з обробки, збереження, передавання навчальної інформації; участь у роботі мережеских об'єднань педагогів, Інтернет-конференціях з метою підвищення свого професійного рівня [1].

Отже, все перелічене вище становить інформаційну компетенцію сучасного педагога.

Таким чином, формування базової інформаційної компетенції педагога не варто ототожнювати лише з комп'ютерною грамотністю, головним аспектом розвитку такої компетенції є досвід діяльності, тобто учитель має активно використовувати комп'ютерні технології під час підготовки дидактичних засобів і проектування функціонально орієнтованих компонентів освітньої діяльності.

Висновки. Інформаційна компетенція є важливою у здійсненні педагогом своєї професійної діяльності, оскільки допомагає ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології на уроках, що забезпечує ефективність навчального процесу та сприяє підвищенню якості освіти школярів. Формувати таку компетенцію сьогодні можна в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, яка має створити для цього всі умови.

Ця проблема, на жаль, не може бути докладно досліджена в межах однієї статті, тому в подальшому важливо розробляти й інші її аспекти, зокрема, приділяти увагу таким питанням: формування інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів-предметників; розвиток у вчителів інформаційної культури в системі післядипломної освіти педагогічних кадрів; розкриття різних підходів до формування інформаційно-комунікаційної компетенції вчителів у системі підвищення кваліфікації; розробка шляхів формування такої компетенції, а також надання характеристики форм і методів підвищення кваліфікації учителів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Література

1. Акуленко В.Л. Методические рекомендации по формированию ИКТ-компетенции учителя физики в системе повышения квалификации / В.Л. Акуленко, Л.Л. Босова. – М. : ИИО РАО, 2006. – 57 с.
2. Иванова Е.В. Информационная компетентность учителя в современной школе / Е.В. Иванова // Развитие научного педагогического знания: проблемы, подходы, результаты : сб. научн. ст. аспирантов / [под ред. А.П. Тряпицной и др.]. – СПб. : НИИХ СПбГУ, 2003 – Вып. 1.
3. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / за ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.

4. Морська Л.І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов : навч. посіб. / Л.І. Морська. – Тернопіль : Астон, 2008. – 256 с.

5. Хуторский А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. Хуторский // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.

МОСЕЙКО Ю.В.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕТАЛУРГІВ ЗАСОБАМИ ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Серед стратегічних проблем і завдань, що стоять перед нинішнім суспільством і, насамперед, перед вищою професійною освітою, чільне місце посідають розробка й упровадження оптимального, науково обґрунтованого варіанта перетворення особистості студента на фахівця-професіонала високої кваліфікації, формування його теоретичного і практичного мислення, готовності до виконання складних завдань професійної діяльності. У зв'язку з цим особливого значення в підготовці майбутніх інженерів-металургів в умовах кредитно-модульної системи навчання набуває поєднання глибокого засвоєння теоретичних основ професійної діяльності з її практичним опануванням. Таке поєднання теорії і практики в навчанні знайшло своє втілення у компетентнісному підході в освіті (С. Гончаренко, О. Гура, О. Корсаков, О. Пометун, В. Самсонкін, С. Сисоєва, Т. Шаргун та ін.), який займає особливе місце в теорії і методиці професійної освіти.

Проте, незважаючи на наявність теоретико-методичної бази в теорії та методиці професійної освіти щодо професійної компетентності фахівців, проблема формування професійної компетентності майбутніх інженерів-металургів є малодослідженою і вимагає застосування нових підходів до її вирішення. Усе зазначене вище визначає актуальність цієї проблеми, а її недостатня розробленість і потреби практики зумовили вибір теми статті.

Метою статті є розробка методики формування професійної компетентності майбутніх інженерів-металургів засобами практико орієнтованого навчання.

Основною проблемою будь-якої професійної освіти є перехід від актуально здійснюваної навчальної діяльності студента до засвоєваної ним діяльності професійної: в рамках одного типу діяльності необхідно “виростити” принципово інший. Через відрив теоретичного навчання від майбутньої виробничої практики, з одного боку, і неможливість перенести саму практику в стіни навчального закладу, з іншого, необхідно встановити проміжну ланку між навчальною і власне професійною діяльністю. У відомих нам психологічних джерелах така діяльність-посередник дістала назву “квазіпрофесійна” – діяльність студента, навчальна за формою і професійна за змістом, є трансформацією змісту і форм навчальної діяльності в адекватні їм, гранично узагальнені зміст і форми професійної діяльності [1].

А.О. Вербицький та Н.А. Бакшаєва виділяють три базові форми діяльності і множину проміжних між ними [2]. Базовими є такі види діяльності, як навчальна, квазіпрофесійна, навчально-професійна. Відповідно до них ми ви-